

Sygn. akt II CSKP 410/22

POSTANOWIENIE

Dnia 16 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorzczak

w sprawie z wniosku P.K.

przy uczestnictwie M.K.

o wpis,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 16 czerwca 2023 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 13 września 2019 r., sygn. akt IV Ca 529/19,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 13 września 2019 r. Sąd Okręgowy w Radomiu oddalił apelację wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego w Radomiu z dnia 31 maja 2019 r., uchylającego wpis Referendarza Sądowego z dnia 10 stycznia 2019 r. w dziale II księgi wieczystej nr [...] (dalej – „Księga wieczysta”) w zakresie określenia współwłasności w częściach ułamkowych, tj. w udziałach po 2/7 części na rzecz M. K. i P. K., i oddalającego wniosek P. K. o zmianę w dziale II Księgi wieczystej określenia współwłasności, tj. współwłasności łącznej współników spółki cywilnej P. K. i M. K. na współwłasność ułamkową w udziałach po 2/7 części.

We wniosku z dnia 5 listopada 2018 r. P. K. domagał się zmiany w dziale II Księgi wieczystej określenia współwłasności, tj. współwłasności łącznej wspólników spółki cywilnej P. K. i M. K. na współwłasność ułamkową w udziałach po 2/7 części wobec wypowiedzenia w dniu 22 stycznia 2018 r. przez P. K. udziału w spółce cywilnej pod firmą [...] spółka cywilna w C. („Spółka cywilna”). Do wniosku dołączył dokument w postaci wypowiedzenia udziału w Spółce cywilnej z dnia 22 stycznia 2018 r. („Wypowiedzenie”) z podpisem notarialnie poświadczonym wraz z kserokopią przesyłki zaadresowanej na uczestniczkę i potwierdzenia przez nią odbioru korespondencji.

W dniu 10 stycznia 2019 r. został dokonany wpis zgodnie z żądaniem wnioskodawcy.

Wpis ten zaskarżyła uczestniczka M. K., wnosząc o jego wykreślenie i dokonanie nowego wpisu, tj. współwłasności łącznej wspólników Spółki cywilnej w udziale 4/7. W uzasadnieniu wskazała, że Wypowiedzenie nigdy nie zostało jej doręczone, a po dniu 6 lutego 2018 r. – kiedy to miało dojść do jego doręczenia (tego dnia otrzymała od wnioskodawcy trzy pisma, ale nie było wśród nich Wypowiedzenia) – P. K. nadal działał w charakterze wspólnika Spółki cywilnej, składając np. do Naczelnika I Urzędu Skarbowego deklarację VAT-7 za okres od stycznia do kwietnia 2018 r. dla Spółki cywilnej. Dopiero w dniu 27 czerwca 2018 r. wnioskodawca złożył w CEIDG wniosek o wykreślenie jego działalności jako wspólnika Spółki cywilnej. O Wypowiedzeniu nie wiedziała także I. W., która od wielu lat zatrudniona jest w Spółce, przebywa na miejscu w R. i ma pełną wiedzę o wszystkich działaniach Spółki. W związku z tym jeszcze w dniu 16 października 2018 r. uczestniczka zawarła aneks nr [...] do umowy Spółki cywilnej z I. W. pełnomocnikiem męża jako wspólnika Spółki cywilnej. Nie wiedząc o Wypowiedzeniu, zawarła w imieniu Spółki w dniu 2 sierpnia 2018 r. umowę leasingu operacyjnego na samochód osobowy marki M..

Uznając zgodnie wniosek P. K. za bezzasadny, Sądy obu instancji miały na względzie, że zakres kognicji sądu wieczystoksięgowego wyznacza art. 626⁸ § 2 k.p.c., który nakazuje przy rozpoznawaniu wniosku o wpis badać jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej;

przy rozpoznawaniu skargi sąd wieczystoksięgowy opiera się również na jej treści i przedłożonych z nią dokumentach. Wyjaśniły, że kontroli sądu podlega m.in. skuteczność materialnoprawna czynności prawej, na podstawie której doszło do ustanowienia prawa podlegającego ujawnieniu w księdze wieczystej. Sąd powinien przeciwdziałać dokonywaniu wpisów sprzecznych z rzeczywistym stanem rzeczy, które godziłyby w bezpieczeństwo obrotu, i dbać o to, by stan prawny ujawniony w księdze wieczystej był stanem pewnym, wynikającym ze zdarzeń lub czynności prawnych, które nie budzą wątpliwości. Jeżeli zatem dokumenty stanowiące podstawę wpisu tego prawa - wbrew deklarowanym oświadczeniom w treści czynności prawnej - nie potwierdzają określonych we właściwych przepisach warunków materialnoprawnych skutecznego jej dokonania, zachodzi podstawa do oddalenia wniosku o wpis.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że *in casu* dokument Wypowiedzenia został złożony we właściwej formie, z jego treści wynika, iż P. K. w dniu 22 stycznia 2018 r. złożył oświadczenie o wypowiedzeniu udziału w Spółce cywilnej w trybie art. 869 § 2 k.c., powołując się na ważne powody, a z dokumentów Księgi wieczystej wynika, że Spółka była dwuosobowa. W przypadku zaś spółki cywilnej dwuosobowej ulega ona rozwiązaniu w razie dokonania skutecznego wypowiedzenia udziału przez jednego wspólnika, a wówczas do majątku wspólnego zgodnie z art. 875 § 1 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych.

Zarazem Sądy obu instancji zastrzegły zgodnie, że Wypowiedzenie mogłoby stanowić wystarczający dokument stanowiący podstawę wpisu współwłaścicieli w częściach ułamkowych tylko wtedy, gdyby było skuteczne pod względem materialnoprawnym i okoliczność ta nie budziłaby wątpliwości. Jeżeli bowiem sąd prowadzący postępowanie powyższe wątpliwość uzasadniającą odmowę dokonania wpisu, to powinien wydać postanowienie odmowne. *In casu* zaś między stronami zaistniał spór co do istnienia Spółki, a Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że stosownie do twierdzeń uczestniczki – mających oparcie w dokumentach stanowiących załączniki do skargi na czynność referendarza – o istnieniu Spółki cywilnej świadczą podejmowane przez wnioskodawcę już po wypowiedzeniu udziału działania związane z zarządzaniem sprawami Spółki (m.in. składane drogą

elektroniczną deklaracje podatkowe, dalsze prowadzenie księgowości, data wniosku o wykreślenie wnioskodawcy z CEIGD, odmowa wykreślenia Spółki z rejestru czynnych podatników, kopia aneksu do umowy Spółki cywilnej z dnia 16 października 2018 r. zawartego pomiędzy nią a wnioskodawcą reprezentowanym przez I. W., w którym dokonuje się modyfikacji udziałów). Sąd odwoławczy zauważył też, że stosownie do twierdzeń wnioskodawcy przed Sądem Okręgowym w Częstochowie toczy się sprawa [...] z powództwa M. K. przeciwko niemu o ustalenie istnienia Spółki cywilnej, a spór między uczestnikami sprowadza się do tego, czy Wypowiedzenie – będące jednostronnym oświadczeniem woli, które uczestniczka neguje - było skuteczne czy nie. Mając ponadto na względzie ograniczoną kognicję sądu wieczystoksięgowego doszedł do wniosku, że spór ten nie może zostać rozstrzygnięty w postępowaniu wieczystoksięgowym, a przedłożony przez wnioskodawcę dokument w postaci Wypowiedzenia w okolicznościach niniejszej sprawy nie jest - mimo właściwej formy - wystarczającym dowodem istnienia określonego stanu prawnego nieruchomości, co uzasadniało oddalenie wpisu.

Skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego wniósł P. K., zaskarżając je w całości. Zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1916 ze zm.; dalej – „u.k.w.h.”), art. 875 § 1 w związku z art. 869 § 2 i z art. 61 § 1 k.c. w związku z art. 17 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 2188 ze zm.; dalej – „Prawo pocztowe”) i z art. 244 § 1 k.p.c. oraz art. 873 w związku z art. 60 k.c., jak również naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 626⁸ § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Radomiu lub innemu sądowi równorzędnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Już na wstępie należy zwrócić uwagę, że część sformułowanych przez skarżącego zarzutów kasacyjnych jest nieadekwatna do treści kontrolowanego rozstrzygnięcia.

Dotyczy to najpierw zarzutu naruszenia art. 10 ust. 1 u.k.w.h., które miało polegać na zastosowaniu tego przepisu i odmowie wpisu ze względu na istniejący spór pomiędzy wnioskodawcą a uczestniczką dotyczący skuteczności Wypowiedzenia, podczas gdy podstawą wpisu powinien być złożony we właściwej formie dokument w postaci Wypowiedzenia, a wszelkie zarzuty związane z kwestionowaniem przez uczestniczkę jego skuteczności powinny być rozpoznawane w odrębnym postępowaniu procesowym o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Zarzut ten należy uznać za chybiony już z tego względu, że Sąd Okręgowy art. 10 ust. 1 u.k.w.h. w ogóle nie stosował (nie był on podstawą rozstrzygnięcia).

Podobnie należy ocenić zarzut naruszenia art. 875 § 1 w związku z art. 869 § 2 i z art. 61 § 1 k.c. w związku z art. 17 Prawa pocztowego i z art. 244 § 1 k.p.c., którego skarżący dopatrył się w przyjęciu, że dokument Wypowiedzenia nie jest wystarczającym dowodem istnienia określonego stanu prawnego nieruchomości, podczas gdy załączone do wniosku o wpis potwierdzenie odbioru przez uczestniczkę przesyłki listowej o numerze [...] obejmującej oświadczenie o Wypowiedzeniu stanowi potwierdzenie doręczenia uczestniczce tego oświadczenia w trybie natychmiastowym z dniem 6 lutego 2018 r., a samo potwierdzenie nadania przesyłki rejestrowanej stanowi dokument urzędowy. Rzecz bowiem w tym, że Sąd Okręgowy nie kwestionował skuteczności doręczenia oświadczenia o Wypowiedzeniu, wskazując wyraźnie, iż nie mogą być skuteczne zarzuty uczestniczki dotyczące tego, że nie otrzymała ona pisma o Wypowiedzeniu, gdyż nie ma wątpliwości, iż na chwilę orzekania zapoznała się z jego treścią, co wynika także z dokumentu złożonego przez nią do Urzędu Skarbowego z dnia 16 października 2018 r. (s. 10 uzasadnienia).

Dostrzega to zresztą sam wnioskodawca, zarzucając naruszenie art. 873 w związku z art. 60 k.c. przez uznanie - mimo ustalenia, że uczestniczka zapoznała się z oświadczeniem o Wypowiedzeniu – iż samo zakwestionowanie przez

uczestniczkę rozwiązania Spółki cywilnej wraz z przedłożeniem przez nią kilku dokumentów, z których wynikało, że wnioskodawca nie podjął natychmiast czynności o charakterze technicznym i administracyjnym związanych z rozwiązaniem Spółki cywilnej, oraz kwestionowanego przez wnioskodawcę aneksu do umowy Spółki cywilnej, powoduje, iż dokument Wypowiedzenia nie może być podstawą wpisu, choć Spółka cywilna na skutek wystąpienia z niej jednego z dwóch wspólników uległa rozwiązaniu i z tego powodu nie mogła już dalej istnieć. W zarzucie tym skarżący zwrócił też uwagę, że powołując się na dokument w postaci aneksu do umowy Spółki cywilnej z dnia 16 października 2018 r., Sąd Okręgowy w żaden sposób nie odniósł się do stanowiska wnioskodawcy, iż aneks ów został podpisany bez jego wiedzy i zgody na podstawie dokumentu pełnomocnictwa udzielonego rzekomo w przeszłości przez wnioskodawcę osobie trzeciej – I. W., podczas gdy nigdy nie udzielił jej pełnomocnictwa do dokonania zmiany umowy Spółki cywilnej ani tym bardziej nie polecił jej dokonania tak daleko idącej i niekorzystnej dla niego ingerencji w treść umowy Spółki cywilnej. Pominął również, że wnioskodawca złożył w Prokuraturze Rejonowej Częstochowa - Północ w Częstochowie zawiadomienie o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstw, m. in. fałszowania dokumentu i używania go za autentyczny oraz oszustwa, na skutek którego to zawiadomienia wszczęte zostało dochodzenie [...]. Sąd nie wziął też pod uwagę głębokiego sporu/konfliktu na tle majątkowym i osobistym poprzedzającym Wypowiedzenie i rażąco niekorzystnego charakteru dokonanej zmiany umowy Spółki (w tym ograniczeniu prawa do wystąpienia ze Spółki cywilnej z ważnych powodów przez wypowiedzenie udziału w Spółce ze skutkiem natychmiastowym wyłącznie do trzech sytuacji faktycznych wskazanych w umowie Spółki cywilnej).

Argumentacja ta pozostaje w merytorycznym związku z uzasadnieniem zarzutu naruszenia art. 626⁸ § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., które miało polegać na przyjęciu przez Sąd Okręgowy, że może badać dokumenty inne aniżeli dokumenty złożone przez wnioskodawcę wraz z wnioskiem o wpis, że w ramach badania Wypowiedzenia pod względem materialnoprawnym mieści się także ocena skuteczności jego doręczenia, ocena zarzutów uczestniczki i załączonych przez nią do akt sprawy dokumentów jedynie pośrednio związanych ze Spółką cywilną

(składane drogą elektroniczną deklaracje podatkowe, dalsze prowadzenie księgowości, data wniosku o wykreślenie wnioskodawcy z CEIDG, a także odmowa wykreślenia Spółki cywilnej z rejestru czynnych podatników czy też kopia rzekomego aneksu do umowy Spółki cywilnej) oraz ocena sporu co do dalszego Istnienia Spółki_cywilnej – choć sąd wieczystoksięgowy nie ma uprawnień ani możliwości prowadzenia postępowania dowodowego (a tym samym weryfikowania danych podawanych przez strony), a wątpliwości powinny być wyjaśniane w drodze odrębnych postępowań, w szczególności w trybie art. 10 u.k.w.h. - co doprowadziło do uznania, iż dokument w postaci Wypowiedzenia (wraz z potwierdzeniem jego odbioru przez uczestniczkę) nie może stanowić podstawy wpisu.

Rozpatrując przedstawione zarzuty należy najpierw zauważyć, że zgodnie z poglądem utrwalonym w orzecznictwie wyrażona w art. 1 ust. 1 u.k.w.h. funkcja ksiąg wieczystych ustalenia stanu prawnego nieruchomości, związane z tym domniemanie zgodności ze stanem rzeczywistym (art. 3 ust. 1 u.k.w.h.) oraz ochrona bezpieczeństwa obrotu (art. 5 i art. 6 u.k.w.h.) sprawiają, iż co do zasady niepożądana jest sytuacja, w której skutkiem dokonania wpisu byłaby niezgodność stanu prawnego ujawnionego w księgach wieczystych z rzeczywistym stanem prawnym. Dlatego też istnienie możliwości usunięcia niezgodności stanu ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w drodze powództwa przewidzianego w art. 10 u.k.w.h. nie wyłącza obowiązku sądu wieczystoksięgowego przeciwdziałania dokonywaniu wpisów niezgodnych z rzeczywistym stanem prawnym wtedy, gdy sąd dysponuje stosowną wiedzą w tym zakresie (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2016 r., III CZP 86/15 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2018 r., III CZP 52/18, OSNC 2019, nr 9, poz. 89; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2010 r., II CSK 661/09, OSNC 2011, nr 1, poz. 12, z dnia 26 marca 2019 r., IV CSK 9/18, nie publ., z dnia 16 maja 2019 r., I CSK 647/18, nie publ., z dnia 3 lipca 2019 r., II CSK 807/18, nie publ., z dnia 30 września 2020 r., I CSK 662/18, OSNC 2021, nr 3, poz. 21 i z dnia 15 grudnia 2021 r., IV CSKP 182/21, niepubl.). Rola sądu wieczystoksięgowego nie ogranicza się zatem do realizacji wyłącznie funkcji rejestracyjno-ewidencyjnych (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2009 r., III CZP 42/09, OSNC-ZD 2009, nr 4,

poz. 112, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2000 r., II CKN 157/00, nie publ., z dnia 2 lipca 2004 r., II CK 265/04, nie publ., z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 36/09, OSNC-ZD 2010, z. A, poz. 16, z dnia 23 listopada 2011 r., IV CSK 123/11, nie publ., z dnia 24 stycznia 2018 r., I CSK 230/17, nie publ., z dnia 16 maja 2019 r., I CSK 647/18, z dnia 3 lipca 2019 r., II CSK 807/18, z dnia 30 września 2020 r., I CSK 662/18 i z dnia 15 grudnia 2021 r., IV CSKP 182/21). W rezultacie sąd ten bada podstawę wpisu nie tylko pod względem formalnym, lecz także pod kątem jego materialnoprawnej skuteczności (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2007 r., III CZP 82/07, OSNC 2008, nr 10, poz. 112, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2013 r., II CSK 570/12, nie publ., z dnia 10 października 2014 r., III CSK 264/13, nie publ., z dnia 20 stycznia 2016 r., IV CSK 438/15, nie publ., z dnia 17 stycznia 2017 r., IV CSK 434/16, nie publ., z dnia 14 marca 2017 r., II CSK 257/16, nie publ., z dnia 22 czerwca 2017 r., III CSK 264/16, nie publ., z dnia 24 stycznia 2018 r., I CSK 230/17, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2018 r., I CSK 324/17, nie publ., z dnia 30 września 2020 r., I CSK 662/18 i z dnia 15 grudnia 2021 r., IV CSKP 182/21).

Wbrew sugestii skarżącego w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest też stanowisko, że art. 626⁸ § 2 k.p.c. ogranicza środki dowodowe, które mogą być podstawą uwzględnienia wniosku o wpis, nie odnosi się zaś do stwierdzenia przeszkody do jego dokonania (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2016 r., III CZP 86/15, OSNC 2016, nr 7-8, poz. 81 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2017 r., IV CSK 657/16, nie publ. i z dnia 4 kwietnia 2017 r., I CSK 514/16, nie publ.). W szczególności przepis ten nie wyłącza możliwości brania przez sąd pod uwagę przy rozstrzyganiu wniosku o wpis do księgi wieczystej okoliczności znanych mu urzędowo, w świetle których istnieje przeszkoda do żądanego wpisu (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 czerwca 2010 r., II CSK 661/09, OSNC 2011, Nr 1, poz. 12), przy czym do okoliczności znanych sądowi z urzędu zalicza się m.in. fakty wynikające z pism lub środków zaskarżenia złożonych przez uczestników postępowania wieczystoksięgowego sprzeciwiających się wpisowi (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CSK 250/11, OSNC-ZD 2013, z. B, poz. 28, z dnia 8 października 2014 r., II CSK 54/14, OSNC

2015, Nr 9, poz. 109, z dnia 14 czerwca 2017 r., IV CSK 657/16, niepubl., z dnia 4 kwietnia 2017 r., I CSK 514/16, niepubl., z dnia 13 kwietnia 2018 r., I CSK 324/17, niepubl., z dnia 24 stycznia 2020 r., IV CSK 464/19, niepubl., z dnia 18 sierpnia 2020 r., IV CSK 637/19, niepubl., z dnia 11 grudnia 2020 r., II CSK 136/20, niepubl. i z dnia 15 grudnia 2021 r., IV CSKP 182/21). Zarazem przyjmuje się, że dokumenty znane sądowi wieczystoksięgowemu na skutek przedłożenia ich przez uczestnika postępowania podlegają ocenie przez sąd na takich samych zasadach, jak dokumenty dołączone do wniosku, który jest przedmiotem rozpoznania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017 r., I CSK 514/16, niepubl., z dnia 16 maja 2019 r., I CSK 647/18, niepubl., z dnia 25 czerwca 2019 r., IV CSK 644/18, niepubl., z dnia 3 lipca 2019 r., II CSK 807/18, niepubl. i z dnia 24 stycznia 2020 r., IV CSK 464/19).

Tym niemniej skarżący ma rację, że w judykaturze ukształtował się też pogląd, że wystąpienie przeszkody w rozumieniu art. 626⁹ k.p.c. należy wiązać z zaistnieniem takiego zdarzenia, które mimo formalnego wykazania przez wnioskodawcę podstawy wpisu, nie zezwala z punktu widzenia prawa na jego dokonanie, zatem z okolicznościami natury prawnej determinującymi skuteczność czynności stanowiącej podstawę wpisu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2010 r., II CSK 661/09, OSNC 2011, Nr 1, poz. 12, z dnia 16 maja 2019 r., I CSK 647/18, niepubl. i z dnia 15 grudnia 2021 r., IV CSKP 182/21). Z tego punktu widzenia przedstawione przez Sąd Okręgowy okoliczności mające uzasadniać odmowę wpisu budzą wątpliwości, gdyż część z nich w żaden bezpośredni sposób nie podważa skuteczności Wypowiedzenia, co dotyczy składanych drogą elektroniczną deklaracji podatkowych, dalszego prowadzenia księgowości, daty wniosku o wykreślenie wnioskodawcy z CEIGD, odmowy wykreślenia Spółki z rejestru czynnych podatników. Odnosi się to również do kopii aneksu do umowy Spółki cywilnej z dnia 16 października 2018 r. zawartego pomiędzy uczestniczką a wnioskodawcą, skoro jest jasne, że wnioskodawca miał być przy tej czynności reprezentowany przez I. W., która mogła działać bez umocowania (*falsus procurator*), w związku z czym wykazanie przeszkody wymagałoby również wykazania umocowania do zawarcia aneksu. Badanie skuteczności tego aneksu oraz jego wpływu na skuteczność Wypowiedzenia

wykracza poza kognicję sądu wieczystoksięgowego. Przeszkody nie może również stanowić samo zainicjowanie przez uczestniczkę sporu o ustalenie istnienia Spółki cywilnej, skoro jest to jednostronna czynność procesowa w żaden sposób nie świadcząca o nieskuteczności Wypowiedzenia.

Skarżący trafnie zauważa również, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego dla dokonania wpisu decydujące znaczenie ma dokument stwierdzający dokonanie czynności prawnej mającej stanowić jego podstawę i jeżeli jego treść i forma nie nasuwają wątpliwości, a wniosek nie zawiera braków formalnych, sąd jest obowiązany wniosek uwzględnić, a przeszkody do wpisu nie mogą stanowić zarzuty przeciwko dopuszczalności wpisu, których ocena wymaga przeprowadzenia dowodów wykraczających poza zakres kognicji sądu wieczystoksięgowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2009 r., I CSK 497/08, niepubl., z dnia 5 stycznia 2011 r., III CSK 84/10, niepubl., z dnia 19 lutego 2014 r., V CSK 271/13, niepubl., z dnia 4 kwietnia 2014 r., II CSK 377/13, niepubl., z dnia 9 kwietnia 2015 r., II CSK 348/14, niepubl.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2012 r., I CSK 521/11, niepubl.). Taką interpretację potwierdza uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 10 czerwca 2011 r., III CZP 135/10 (OSNC 2011, Nr 12, poz. 128), w której Sąd Najwyższy przyjął, że jeżeli majątek wspólników spółki cywilnej obejmuje nieruchomości albo prawo wieczystego użytkowania, wystarczającą podstawą wykreślenia wpisu w księdze wieczystej wspólnika występującego ze spółki jest jego oświadczenie o wypowiedzeniu udziału w spółce, złożone na piśmie z podpisem notarialnie poświadczonym.

Jednakże odrębną, a przeoczoną przez Sądy *meriti* kwestią, jest wątpliwość, czy kognicja sądu wieczystoksięgowego obejmuje możliwość rozstrzygnięcia, czy spełniona została przesłanka "ważnych powodów" uprawniająca do wypowiedzenia udziału przez wspólnika na podstawie art. 869 § 2 k.c., zwłaszcza że ocena, czy zaszły ważne powody do wypowiedzenia umowy spółki ze skutkiem natychmiastowym, ma charakter jednostkowy, dokonywana jest na podstawie konkretnych okoliczności, a zatem z reguły wymaga przeprowadzenia stosownego postępowania dowodowego, wykraczającego poza postępowanie, które może przeprowadzić sąd wieczystoksięgowy. W postanowieniu z dnia 15 grudnia 2021 r.,

IV CSKP 182/21 (niepubl.) - wydanym w bliźniaczej sprawie między tymi samymi uczestnikami - Sąd Najwyższy udzielił negatywnej odpowiedzi w tym względzie, wskazując w szczególności, że ze względu na to, iż ważne powody w rozumieniu art. 869 § 2 k.c., które zostały przytoczone przez wnioskodawcę na uzasadnienie Wypowiedzenia, nie zostały potwierdzone w dokumentach, nie jest możliwe ustalenie przez sąd wieczysto-księgowy tych okoliczności. Tymczasem jest to kwestia kluczowa, gdyż dopiero wykazanie - w taki sposób - istnienia ważnych powodów uzasadniałoby żądany przez wnioskodawcę wpis, tj. zmianę w zakresie współwłasności łącznej na współwłasność ułamkową. Zdaniem Sądu do wykazania zmiany prawnego charakteru współwłasności w związku z art. 869 § 2 k.c. nie jest wystarczające złożenie samego oświadczenia o wypowiedzeniu udziału w spółce z podpisem notarialnie poświadczonym z powołaniem się na ważne powody, skoro skutek prawny tego oświadczenia następuje, gdy te powody rzeczywiście istnieją, a ich ustalenie bez właściwych dokumentów wychodzi poza zakres kompetencji sądu wieczystoksięgowego. W ocenie Sądu takim dokumentem mogłoby być oświadczenie złożone w formie pisemnej przez pozostałych współników z podpisami notarialnie poświadczonym (art. 31 ust. 1 u.k.w.h.), potwierdzające istnienie ważnych powodów.

Przedstawione stanowisko zasługuje na aprobatę, co przesądza bezzasadność omawianych zarzutów kasacyjnych. W Wypowiedzeniu wnioskodawca powoływał się – w celu wskazania przesłanki określonej w art. 869 § 2 zd. 1 k.c. - na utratę zaufania do żony i pozew o separację, czyli okoliczności ocenne, które w zasadzie nie mogą być zweryfikowane na podstawie dokumentów (dokumentów tych zresztą wnioskodawca nie przedstawił), a sama okoliczność, że uczestniczka tej przesłanki nie kwestionowała, nie może być – ze względu na niekontradyktoryjny charakter postępowania wieczystoksięgowego – uznana w tym względzie za wystarczającą. Warto też dodać, że stanowisko aprobowane w tym miejscu jest spójne z poglądem przyjętym w postanowieniu z dnia 16 stycznia 2009 r., III CSK 239/08 (nie publ.), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, iż badanie skuteczności uchylenia się od skutków prawnych złożonego pod wpływem błędu oświadczenia woli wykracza poza ramy kognicji sądu wieczystoksięgowego.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.,
Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.L.)

[ł.n]